Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1885. Wydano i rozesłano dnia 12. Kwietnia 1885. **Część VIII.**

Nr. 27.

U s t a w a

z dnia 2. Lutego 1885 co do zmiany art. 15go ustawy z dnia 2. Maja 1873 (Dz. ust. kraj. l. 251) o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Znosi się artykuł 15ty ustawy z dnia 2. Maja 1873 r. (Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 251) o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych w dotychczasowej osnowie. Artykuł ten ma opiewać jak następuje:

Płaca młodszego nauczyciela, bądź stale bądź tymczasowo umieszczonego, wynosi 60% płacy nauczyciela rzeczywistego szkoły, przy której młodszy ten nauczyciel pełni służbę. W żadnym jednak razie nie może być niższą nad 200 zł.

Płacę młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną, ustanawia się na 250 zł. a. w. rocznie. Oprócz powyższej płacy będzie mogła Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rad szkolnych okręgowych przyznawać z funduszu szkolnego krajowego nauczycielom młodszym, zawiadującym stale szkołą filialną, za każde 5 lat nienagannej służby osobny dodatek pięcioletni, w rocznej kwocie 25 zł. w. a.

Przyznawanie dodatku pięcioletniego powtarza się tylko do 30 lat służby na posadzie młodszego nauczyciela, zawiadującego stale szkołą filialną.

Za czas spędzony przez nauczyciela przy takiej szkole przed wejściem w wykonanie niniejszej ustawy, nie należy się pięciolecie.

§. 2.

Polecam Mojemu Ministrowi oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.

Wiedeń, dnia 2. Lutego 1885.

Franciszek Józef w. r.

Conrad-Eybesfeld w. r.

Nr. 28.

Ustawa

z dnia 2. Lutego 1885, mocą której na zasadzie ustawy państwowej z dnia 2. Maja 1883 Dz. u. p. z 5. Maja 1883 Nr. 53 wydają się postanowienia o urządzeniu publicznych szkół ludowych, a w szczególności szkół wydziałowych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Szkoły ludowe pospolite, podając wiadomości ludziom wszelkiego stanu najpotrzebniejsze, urządzone będą tak, iżby dzieci z nauki czerpały oświecenie o zasadach religijnych i moralnych i obowiązkach obywatelskich, tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności, miejsca i stanu prawdopodobnie poświęcą.

Nauka ma myć w szkołach pospolitych 4, 5 i 6cio klasowych tak rozłożona i prowadzona, ażeby uczniowie po ukończeniu klasy czwartej byli dostatecznie usposobieni do pobierania nauki w szkole średniej lub wydziałowej.

Szkoły będą o ile możności tak urządzone, iżby uczeń mógł z każdym rokiem obowiązku szkolnego przejść do wyższego stopnia nauki.

Podział młodzieży szkolnej na klasy i oddziały będzie zależał od ilości uczniów i od nauczycieli. Z wyjątkiem 4 do 6 klasowych szkół po miastach, może być wszędzie zaprowadzona nauka półdniowa.

Nauka w każdej szkole z osobna stanowić będzie zamkniętą w sobie całość.

Art. II.

Plany nauki dla szkół ludowych pospolitych ulegną rewizyi, w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy i w myśl art. I. niniejszej ustawy. Zostanie przytem uwzględnioną potrzeba nauki robót ręcznych.

Art. III.

Kursa nauki dopełniającej mają być dalszym ciągiem i dopełnieniem szkoły ludowej pospolitej.

Będzie się w nich odbywać nauka w takich porach dnia, tygodnia i roku, któreby pozwalały uczniom poświęcać się obok tego praktycznym zatrudnieniom Ilość godzin dopełniającej nauki wynosi co najmniej cztery godziny tygodniowo w szkołach 1, 2 i 3 klasowych, a sześć godzin w szkołach 4, 5 i 6 klasowych.

Mogą także osoby, które przekroczyły wiek szkolny, korzystać z tych kursów aż do ukończonego dwudziestego roku życia, a to odwidzając naukę bądź wszystkich bądź niektórych tylko przedmiotów.

Art. IV.

Kursa nauki dopełniającej obejmują w dalszym ciągu nauki szkoły ludowej pospolitej następujące przedmioty:

1. Naukę religii.
2. Ćwiczenia w czytaniu i rozbiorze przeważnie rzeczowym stosownych utworów piśmiennictwa, podanych w podręczniku przeznaczonym na ten cel a obejmujących pomiędzy innemi wiadomości z historyi, geografii i nauk przyrodniczych, z szczególną uwagą na znajomość kraju rodzinnego.
3. Wskazówki o pisaniu listów, tudzież najpotrzebniejsze wiadomości ze stylistyki praktycznej w połączeniu z odpowiedniemi ćwiczeniami.
4. Rachunki, mianowicie domowe i gospodarskie.

Ze szczególnem zastosowaniem do potrzeb życia praktycznego mogą wejść w skład tej nauki:

1. Główne zasady pojedynczej rachunkowości.
2. Rysunki.
3. Najważniejsze wiadomości z zakresu gospodarstwa wiejskiego i jego ubocznych gałęzi, albo też z technologii najważniejszych miejscowych zawodów przemysłowych.

Art. V.

Plany nauki dopełniającej ulegną rewizyi w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy a w myśl art. III. i IV. niniejszej ustawy.

Art. VI.

Dla uczniów, którzy nie zamierzają udać się ze szkoły ludowej pospolitej do szkół średnich, będą istnieć w kraju szkoły wydziałowe z szerszym niż w szkołach pospolitych programem nauki, przysposabiającej zarazem do rolniczego albo do przemysłowego zawodu.

Nauka w szkołach wydziałowych ma być tak urządzona, aby uczniowie ich byli także przyspasabiani do korzystania z nauki w seminaryach nauczycielskich, jako też w szkołach specyalnych, o ile wstęp do nich nie jest zawisłym od poprzedniego ukończenia pewnej klasy szkół średnich.

Będą osobne dla chłopców, a osobne dla dziewcząt szkoły wydziałowe. Jedne i drugie obejmować będą zazwyczaj kurs nauki czteroletni, podzielony na cztery klasy; wszakże szkoły wydziałowe o charakterze przeważnie rolniczym mogą poprzestać na kursie trzyletnim o trzech klasach, a w miarę miejscowej potrzeby można nawet urządzać szkoły wydziałowe o dwu klasach z kursem dwuletnim.

Przyjęcie ucznia do szkoły wydziałowej nastąpi na podstawie egzaminu wstępnego.

W szkołach wydziałowych musi być prócz dyrektora i katechety przynajmniej tylu nauczycieli, ile jest klas.

Liczba godzin tygodniowej nauki wynosi w każdej klasie 24 do 30.

Art. VII.

W szkołach wydziałowych dla chłopców będą przedmiotami nauki:

1. Religia.

2. Nauka języków.

3. Geografia i historya ze szczególniejszem uwzględnieniem kraju rodzinnego i w połączeniu z wiadomościami o obowiązującej konstytucyi państwa.

4. Rachunki w połączeniu z rachunkowością pojedyńczą.

5. Rysunki z wolnej ręki i rysunki geometryczne.

6. Kaligrafia.

7. Nauki przyrodnicze.

8. Technologia albo gospodarstwo wiejskie, jedno i drugie w połączeniu z ręcznemi ćwiczeniami mechanicznemi.

9. Muzyka.

10. Gimnastyka.

Art. VIII.

Szkoły wydziałowe dla chłopców odpowiadać mają miejscowym potrzebom i stosunkom i będą miały charakter przeważnie bądź przemysłowy bądź rolniczy. Te potrzeby praktycznego życia będą w miarę postępu uczniów w nauce coraz bardziej uwzględniane.

Art. IX.

W szkołach wydziałowych dla dziewcząt nauka stosować się będzie do właściwych tej płci potrzeb i usposobień i przyszłego jej stanowiska w rodzinie, uwzględniając przedewszystkiem potrzebę rozleglejszego wykształcenia ogólnego, a nie spuszczając z oka praktycznych także potrzeb.

Przedmioty nauki będą te same co w szkołach wydziałowych dla chłopców z następującemi zmianami:

Miejsce technologii i gospodarstwa wiejskiego zajmie nauka gospodarstwa domowego i robót kobiecych. Gimnastyka nie będzie przedmiotem obowiązkowym. Natomiast hygiena będzie wykładana w sposób ile możności wyczerpujący.

Nauka obcych języków może być także zaprowadzona jako przedmiot nadobowiązkowy za zezwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. X.

Plany nauki dla szkół wydziałowych ulegną rewizyi w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy w myśl artykułów VI—IX niniejszej ustawy.

Art. XI.

Ze szkołami wydziałowemi połączone być mogą szkoły rolnicze, przemysłowe albo handlowe, niedzielne czy wieczorne, tudzież specyalne praktyczne kursa n. p. koszykarstwa, ceramiki, budownictwa i t. p., jeżeli się na to znajdą fundusze.

Art. XII.

W miejscach gdzie istnieją szkoły ludowe, zaprowadzone mogą być także kursa dla dorosłych, mające na celu dalsze rozwinięcie wiadomości w szkole ludowej nabytych.

Nauczyciele, którzy na tych kursach naukę udzielać będą, mają prawo do osobnego za to wynagrodzenia.

Art. XIII.

Polecam Mojemu Ministrowi oświecenia wykonanie niniejszej ustawy.

Wiedeń, dnia 2. Lutego 1885.

Franciszek Józef w. r.

Conrad - Eybesfeld, w. r.

Nr. 29.

Ustawa

z dnia 2. Lutego 1885, mocą której zostają zmienione niektóre postanowienia ustawy z dnia 2. Maja 1873 (Dziennik ustaw krajowych l. 250) o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych i o obowiązku posyłania do nich dzieci, tudzież ustawy z dnia 28. Grudnia 1882 (Dziennik ustaw krajowych l. 2 z r. 1883) o kosztach zakładania i utrzymywania szkół ludowych i o funduszach szkolnych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Postanowienia artykułów 4., 5. 6., 12., 13., 14., 15., 24., 40 i 41. ustawy z dnia 2. Maja 1873 (Dz. ust. kraj. l. 250 o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół ludowych, i o obowiązku posyłania do nich

dzieci, tudzież artykułów 18., 19. i 28. w brzmieniu ustawy z dnia 28. Grudnia 1882 (Dz. ust kraj. l. 2 z r. 1883.) przestaną odtąd obowiązywać. Artykuły te mają na przyszłość opiewać jak następuje:

Art. IV.

Liczba nauczycieli w każdej szkole ludowej stosować się będzie do liczby jej uczniów. Jeżeli liczba uczniów przez trzy następujące po sobie lata dosięga 80, należy bezwarunkowo postarać się o drugiego nauczyciela; o trzeciego, gdy ta liczba dojdzie 160 i w tym stosunku dalej. Tam gdzie zostanie zaprowadzona nauka półdniowa, przypadnie stu uczniów na jednego nauczyciela. Wolno jednakże gminie podnieść w swej szkole liczbę nauczycieli ponad ten wymiar, byle przyjęła obowiązek opędzenia z własnych środków w całości stąd wynikającej zwyżki nakładu.

Art. V.

W każdym powiecie politycznym ma być przynajmniej jedna szkoła ludowa pospolita o 4, 5, albo 6 klasach, a to w mieście, w którem ilość dzieci uczęszczających do szkoły jest tak wielką, że zgodnie z postanowieniami art. IV. zajdzie potrzeba ustanowienia odpowiedniej liczby nauczycieli.

Sejm krajowy na przedłożenie Wydziału krajowego orzecze osobną uchwałą o założeniu lub zwinięciu każdej szkoły wydziałowej, jakoteż o wysokości kwoty, którą się fundusz krajowy przyczyni do jej założenia i utrzymania. Co do istniejących już szkół wydziałowych pozostają w mocy dotychczasowe zobowiązania i orzeczenia organizacyjne, dopóki osobną uchwałą Sejm na wniosek Wydziału krajowego w tym względzie nie zaprowadzi zmiany.

Art. VI.

Oprócz szkół etatowych można zakładać szkoły filialne, w których nauczyciele młodsi będą udzielać nauki.

Szkoły takie mogą powstać:

a) Tam, gdzie najbliższa szkoła ludowa, nie jest wprawdzie więcej jak 4 kilometry odległa, lecz w skutek miejscowych przeszkód czy to stale, czy to na dłuższy czas mniej dostępna, majątkowe zaś środki mieszkańców nie wystarczają na założenie osobnej szkoły etatowej;

b) tam gdzie odległość od najbliższej szkoły etatowej przenosi wprawdzie 4 kilometry, ale liczba dzieci nie jest stosunkowo znaczna;

c) wreszcie tymczasowo tam, gdzie zasoby gminy i przeznaczone na cele szkolnictwa ludowego fundusze okręgowe nie wystarczają na założenie szkoły etatowej, chociaż zresztą zachodzą okoliczności wyrażone w art. I.

Art. XII.

Władze szkolne będą miały na uwadze, iż należy przedewszystkiem zaopatrzyć w szkoły te gminy, które ich dotąd nie mają. Ma się to jednak dziać bez uszczerbku zorganizowanych już szkół etatowych.

Art. XIII.

Etatowa szkoła ludowa pospolita zwiniętą być może jedynie za przyzwoleniem Rady szkolnej krajowej.

Art. XIV.

Obowiązek zakładania i utrzymywania publicznych szkół ludowych pospolitych ciąży w pierwszym rzędzie na gminach miejscowych do obrębu jednej szkoły wcielonych.

Obszary dworskie należące z niemi lub z jedną z pomiędzy nich do tej samej gminy podatkowej, przyczyniają się tak do zakładania jakoteż do utrzymywania szkół gminnych, w stosunku niniejszą ustawą bliżej określonym, jeżeli nie utrzymują w swoim obrębie własnym nakładem publicznej szkoły ludowej.

W razie jeżeli zasoby miejscowe nie wystarczają, przychodzi im w pomoc powszechność okręgu szkolnego, a względnie całego kraju.

Każda gmina winna utworzyć własny fundusz szkolny miejscowy, aby sobie ułatwić utrzymanie swej szkoły.

Również każdy okręg szkolny będzie miał swój osobny fundusz szkolny okręgowy, a prócz tego ma być także fundusz szkolny krajowy.

Co do kosztów zakładania i utrzymywania szkół wydziałowych obowiązują postanowienia art. V.

Art. XV.

Do miejscowego funduszu szkolnego należą grunta nadane szkole, zabudowania szkolne, kapitały, zapisy i darowizny prywatne.

Do tego funduszu wpływają:

I. Dla szkół ludowych pospolitych:

a) wszystkie dochody z majątku szkolnego;

b) ofiary, do których się zobowiązały kiedykolwiek na rzecz szkoły miejscowej gminy, korporacye, instytucye, lub osoby prywatne, jakoteż datki dobrowolne;

c) kary pieniężne ściągane od rodziców za opieszałość w posyłaniu dzieci do szkoły;

d) dodatki pieniężne od gmin, obszarów dworskich, czyli w ogóle od stron konkurencyjnych na utrzymanie nauczycieli.

II. Wszystkie fundusze przeznaczone na utrzymanie szkół wydziałowych, o ile Sejm uchwałą co innego nie postanowi.

Art. XVIII.

Jeżeli dochody miejscowego funduszu szkolnego, wymienione w art. 15. a, b, c, nie wystarczają na opłacanie nauczycieli szkół ludowych pospolitych i tych wydziałowych, które istniały już przed wejściem w wykonanie niniejszej ustawy, obowiązane są gminy i obszar dworski do wnoszenia na ten cel do miejscowego funduszu szkolnego dodatków pieniężnych, a to gminy aż do 9% całej należytości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowemi dodatkami rządowemi, w gminie opłacanych, a obszar dworski aż do wysokości 3% całej należytości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowymi dodatkami rządowemi z obszarów opłacanych, każdy z nich o tyle, o ileby to, co na mocy dawniejszych zobowiązań, bądź to w naturze, bądź też w gotowych pieniądzach na utrzymanie nauczyciela już uiszcza, nie dorównywało oznaczonym powyżej procentom.

W każdym jednak razie obszar dworski przyczynia się do pokrycia niedoboru tylko w trzeciej części tego, do czegoby w miarę całej należytości swych bezpośrednich podatków stałych razem z dotychczasowemi dodatkami rządowemi był na mocy ustaw obowiązany — gdyby należał do związku gminy miejscowej.

Dodatki pieniężne od gminy pokrywane być mają w taki sam sposób, w jaki się pokrywają inne wydatki pieniężne, na gminie ciężące.

Art. XIX.

Zasiłki z funduszów szkolnych okręgowych, a względnie krajowych na pokrycie niedoboru w dochodach przeznaczonych na utrzymanie nauczycieli szkół wymienionych w artykule XVIII. Rada szkolna miejscowa żądać dopiero wtenczas ma prawo, gdy wskaże, że to, co gmina na ten cel, bądź to na podstawie dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pienią-

dzach, lub w naturze, bądź to na mocy niniejszej ustawy już opłaca, wynosi przynajmniej 9% całej należytości wszystkich podatków stałych razem z dotychczasowemi dodatkami rządowemi, a to, co obszar dworski na ten cel bądź to na mocy dawniejszych zobowiązań do corocznych datków w pieniądzach lub w naturze, bądź na mocy niniejszej ustawy już opłacą, wynosi przynajmniej 3% całej należytości podatków stałych razem z dotychczasowemi dodatkami rządowemi z obszarów opłacanych.

Co do miast i miasteczek, które posiadają własny majątek zakładowy, orzeka Rada szkolna okręgowa, a względnie Rada szkolna krajowa, po wysłuchaniu zdania Wydziału powiatowego, a względnie Wydziału krajowego, czyli i jaki zasiłek ma im być przyznany z funduszu szkolnego okręgowego lub funduszu szkolnego krajowego.

Art. XXIV.

Wszystkie wydatki na wystawienie lub najem, na utrzymanie, wewnętrzne urządzenie, opał, oświetlenie i obsługę budynków szkolnych szkół wymienionych w artykule XVIII., jakoteż na wystawienie i utrzymywanie albo najem pomieszkań dla nauczycieli, o ile nauczycielom służy do tego prawo, wreszcie na zakupno lub dostarczenie gruntu pod budynki i pola na szkółkę owocową lub pasiekę, a niemniej miejsca na ćwiczenia gimnastyczne, ponoszą właściwie gminy, o ile te wydatki nie są pokryte na podstawie prawomocnych zobowiązań trzecich osób, korporacyi lub funduszów, albo zapisów.

Obszar dworski w obrębie gminy położony przyczynia się do opędzenia tych wydatków w stosunku w artykule XVIII. za zasadę przyjętym.

Zasiłki na nie mogą w razach wyjątkowych udzielone być gminom z funduszu szkolnego okręgowego lub krajowego w formie zaliczek, które po upływie pewnego czasu naraz lub ratami mają być zwrócone.

Dochodów miejscowego funduszu szkolnego można użyć na ten cel tylko pod warunkami w artykule XXII. wymienionemi. Zresztą Rady szkolne okręgowe wpływać będą na gminy, aby te starały się zebrać na takie wydatki osobne fundusze, z których się tworzy odrębny dział miejscowego funduszu szkolnego, wyłącznie na ten cel przeznaczony.

Art. XXVIII.

Do zasiłków na rzecz pojedyńczych powiatów z funduszu szkolnego krajowego, ma fundusz szkolny okręgowy dopiero wtenczas prawo, jeżeli powiat, dla którego szkół wymienionych w artykule XVIII. potrzeba zasiłku, wnosi do niego ogół dodatków przynajmniej 3% całej należytości wszyst-

kich podatków stałych razem z dotychczasowemi dodatkami rządowemi wynoszący.

Art. XL.

Obowiązek uczęszczania do szkoły zaczyna się z ubiegłym szóstym, a ustaje z upłynionym dwunastym rokiem życia.

Wszystkie dzieci, będące w tym wieku winne uczęszczać do szkoły publicznej.

Czasowo albo trwale wolne są od tego:

Dzieci, które uczęszczają do szkół wyższych rolniczych, przemysłowych, albo specyalnych, o ile te są tak urządzone, aby mogły zastąpić naukę udzielaną po szkołach ludowych; dalej dzieci, których ciężkie ułomności cielesne lub duchowe nie dopuszczają uczęszczania do szkoły; wreszcie dzieci pobierające nauki w domu, albo w prywatnym zakładzie naukowym.

W ostatnim wypadku cięży odpowiedzialność za to, czy dzieci otrzymują taką przynajmniej naukę, jaka jest dla szkół ludowych przepisaną, na rodzicach albo ich zastępcach.

Jeżeli zachodzą w tej mierze jakie wątpliwości, ma je sprawdzić Rada szkolna okręgowa. Rodzice i ich zastępcy mają się poddać rozporządzeniom, wydanym w tej mierze.

W razie potrzeby postąpi Rada szkolna okręgowa według przepisów artykułów XLIII. i XLIV. niniejszej ustawy.

Art. XLI.

Obowiązek uczęszczania do szkoły ludowej ustaje z 12. rokiem życia, jedynie pod warunkiem, jeżeli uczeń udowodni dostateczną biegłość w przepisanych dla szkół ludowych gałęziach nauki. Po ukończeniu szkoły ludowej pospolitej, winien jednak każdy uczeń, który nie uczęszcza do szkoły wydziałowej, albo do jakiegoś innego zakładu naukowego — uczęszczać jeszcze przez trzy lata na kursa nauki dopełniającej.

§. 2.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi oświecenia.

Wiedeń, dnia 2. Lutego 1885.

Franciszek Józef w. r.

Conrad-Eybesfeld w. r.